

عنوان:
بررسی موانع ترویج فرهنگ مشارکت پذیری ، خود باوری و تقویت روحیه تعاونی در
ایران

نویسنده:

محمد علی محمدی^۱ - کارشناس ارشد مهندسی کشاورزی _ توسعه روستایی از دانشگاه صنعتی اصفهان
و کارشناس ارشد مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی

آدرس پستی: مشهد- فلکه راهنمایی سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی - مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی^۱
s8029645@alumni.iut.ac.ir و @s645 و mam645@yahoo.com: تلفن تماس: ۰۹۱۵۸۰۳۰۰۴۵

چکیده

تجربه به تعاونی ها در کشورهای توسعه یافته گویای این حقیقت آشکار است که همکاری جمعی در امور اقتصادی و اجتماعی گره گشایی بسیاری از مشکلات است و باگرد هم آوری منابع و امکانات پراکنده ، و استفاده بهینه از منابع و عوامل حداکثر بهره وری حاصل شده است از یک سو منابع تاریخی موجود ایرانیان را از متعاون ترین ملل دنیا عنوان کرده اند و از سوی دیگر با اذعان مسئولان و کارگزاران دولتی ایران ، تعاونی ها علی رغم گسترش کمی آنها، نقش چندانی در مدیریت تولید روستایی و اقتصاد ایران نداشته اند. چرا باسابقه چهار هزار ساله تعاونی سنتی ایران در زمینه تعاونی های مدرن توفیق چندانی کسب نشده است.؟ آیا مردم ایران فرهنگ تعاون ندارند یا نسبت به اصول تعاونیهای جدید آشنایی کافی ندارند؟ موانع ترویج فرهنگ مشارکت ، خود باوری و تقویت روحیه تعاونی کدامند؟ موانع ایفاء نقش تعاونی ها در اقتصاد ملی و محلی چه عواملی هستند؟

پروژه حاضر به منظور یافتن پاسخ های علمی به سؤالات یادشده در استانهای اصفهان خراسان جنوبی به انجام رسیده است. در روش تحقیق اسنادی از منابع تاریخی و اطلاعات موجود در سالنامه های آماری و دستگاههای اداری و در کارخانه های شیر استان اصفهان بهره گرفته شده است. در تحقیق میدانی پژوهش از تکنیکهای پرسشنامه، مصاحبه استفاده شده است. در تحلیل مسایل از تجارب نگارنده در نقشهای عضو تعاونی، محقق، ناظر و همکار در تعاونی هادر خصوص تعاونی ها، نیز کمک گرفته شده است.

مشخص نبودن متولی حمایت و سازماندهی تعاونی ها در کشور، تضاد در عملکرد مدیران تعاونیها، با اصول تعاون و منافع آنان عدم اعتماد به تعاونی ها و عدم مشارکت واقعی روستائیان در اداره تعاونیها، عدم توجه جدی به آموزش تعاونیها ، بی مهری و عدم توجه دولتها به تعاونی ها و همکاریهای سنتی، برخورد قییم مابانه مدیران تعاونی های با اعضا از مهمترین نتایج تحقیق حاضر می باشد.

برای ترویج فرهنگ مشارکت و تقویت روحیه تعاونی، واگذاری تعاونیها به مردم و عدم دخالت دولتها در مدیریت تعاونی ، مشارکت فعال اعضا در تعاونی بعنوان مهمترین فاکتور ارزشیابی ، احیاء و تقویت تعاونیهای سنتی منسوج شده یا در حال انقراض احیاء، قرار گرفتن تعامل جدی بین انواع تعاونی روستایی و شهری در دستور کار دستگاههای دولتی تحت پوشش قرار گرفتن تعاونی های روستایی تحت پوشش خدمات حمایتی واحد هزینه کردن اعتبار آموزش تعاونی در زمینه آموزش فنی و حرفه ای اعضا تعاونیها پیشنهاد می شود.

کلید واژه: مشارکت پذیری ، روحیه تعاونی، تعاونی روستایی، آموزش

۱- مقدمه

۱-۱- طرح مسئله:

از یک سو منابع تاریخی موجود ایرانیان را از متعاون ترین ملل دنیا عنوان کرده اند و از سوی دیگر با اذعان مسئولان و کارگزاران دولتی ایران، تعاونی ها علی رغم گسترش کمی آنها، نقش چندانی در مدیریت تولید روستایی و اقتصاد ایران نداشته اند. چرا تعاونی ها در ایران از اقبال عمومی زیادی برخوردار نیستند؟ چرا تعاونی ها در کشورهای قبلی که سابقه چندانی در زمینه تعاونی ها نداشته اند، از ایران موفق تر بوده اند؟ چه چالشهایی موجب گردیده تعاونی ها نتوانند نقش تعیین کننده ای در اقتصاد ملی و محلی ایفاء نمایند. در این مقاله برآنیم که چالش های تعاونی ها در ایران با تاکید شرکتهای تعاونی روستایی را بررسی نموده و سپس از منظر مدیریت تولید در روستاهای ایران، راهکار لازم برای ترویج فرهنگ مشارکت، خود باوری و تقویت روحیه تعاونی در ایران ارائه نماییم.

۱-۲- اهمیت مساله (اهمیت تعاونی ها)

تجربه تعاونی ها در کشورهای توسعه یافته گویای این حقیقت آشکار است که همکاری جمعی در امور اقتصادی و اجتماعی گره گشایی بسیاری از مشکلات است و این دستاورد در کشورهای یادشده، بصورت جدی و اصولی مورد پی گیری قرار گرفته است. منابع و امکانات پراکنده، باگرد هم آوردی و با استفاده بهینه از منابع و عوامل حداکثر بهره وری عوامل تولید حاصل شده است. چین، هندوستان، روسیه و کشورهای تازه استقلال یافته، مریکا، ژاپن، رومانی، فرانسه، لهستان،، کانادا، انگلستان، کشورهای اسکاندیناوی بالاترین اعضاء تعاونی را با توجه به جمعیت خود دارند. در ژاپن بیش از ۷۰٪ عرضه فرآوردهای لبنی را تعاونی ها برعهده دارند در کانادا نیز سهم تعاونی ها در عرضه گندم به همین میزان است. در لهستان بیش از ۷۵٪ خرده فروشی و ۸۰٪ ساخت مسکن شهری را تعاونی ها انجام میدهند. در چین بازار رسانی محصولات کشاورزی و توزیع کالاهای مصرفی در مناطق روستایی برعهده تعاونی هاست. {۱۸} لیکن در ایران همواره به ایفای نقش تعاونی در اقتصاد ملی با دیده تردید و ابهام نگاه شده است.

۲- مبانی نظری:

۲-۱ نقش تعاون در توسعه:

از دیدگاه طبیعی سابقه توسعه به تحولات زمین شناسی و از منظر اجتماعی به ظهور جوامع اولیه برمی گردد لیکن توسعه روستایی به مفهوم امروزی آن به اواخر دهه ۱۹۴۰ یعنی زمان برپایی اردوگاههای پناهندگان پاکستان غربی کشور آغاز شده است. {۳۰} نظریه پردازان توسعه نظریات متفاوتی در خصوص توسعه روستایی مطرح کرده اند که امکان اشاره در این مقاله نمی باشد مایکل تودارو^۲ توجه به اصلاحات ارضی سیاستهای حمایتی رابینسون^۳ به کشاورزی دهقانی میسر^۳ و ویتز^۴ به توسعه همه جانبه عمر^۵ به نظریه مشارکتی در توسعه روستایی تاکید داشته اند غالب نظریه پردازان معتقدند که توسعه روستایی بدون مشارکت روستاییان دشوار و حتی غیر ممکن است. اقتصاددانان و جامعه شناسان بزرگ به این باور رسیده اند که راز ترقی و تعالی پیشرفت هر کشور نه در منابع طبیعی و نه در جمعیت، بلکه توسعه سازمانهای غیر دولتی و بویژه تعاونی هاست. {۲۶}

² Michael Todaro 2- Joan Robinson 3- Misra 4--Weitz R 5--Salima Omar 6- Robert eon -

۲-۲- تعاریف تعاون، تعاونی و شرکت تعاونی :

واژه co-operation را اولین رابرت اون^۶ در مقابل واژه رقابت cooperation به کار گرفت. در فارسی کلمه تعاون را که یک واژه عربی است معادل cooperation قرار داده اند {۱۶} معنی کلمه تعاون یاری کردن، کمک متقابل و تشریک مساعی است. مفهوم واقعی تعاون شعار معروف یکی برای همه و همه برای یکی است {۱۱} دفتر بین المللی کار (I.L.O) شرکت تعاونی را اینگونه تعریف کرده است:

«شرکت تعاونی عبارت است از اجتماعی از افراد است که با طیب خاطر و آزادانه برای رسیدن به هدفهای مشترک از طریق ایجاد سازمانهایی که بصورت دموکراتیک اداره می شود گرد هم آمده هر یک از اعضاء این سازمان تامین کردن سرمایه لازم را به نسبت معقولی تعهد می نمایند و در مقابل سهم منصفانه ای نیز از سود و زیان حاصل از کار دسته جمعی که بصورت فعالانه در آن مشارکت کرده اند تصمیمشان خواهد شد». {۵}

۲-۳- جایگاه تعاون در ادیان:

بطور کلی ادیان، بشر را به نیکوکاری نودوستی و همبستگی و تعاون دعوت می نماید. در روایات اسلامی و قرآن کریم، تعاون و همکاری بیش از ادعان الهی دیگر مورد تاکید قرار گرفته است {۲۱} آیه " تعاونو علی البرو التقوی و لاتعاونو علی الاثم و العدوان " (مائده آیه ۲) امروزه شعار بسیاری از تعاونی هاست.

۲-۴- اشکال تعاونی ها :

تعاونی ها از نظر شکل گیری و نحوه فعالیت به دو گروه سنتی و نوین یا مدرن تقسیم می شوند

۲-۴-۱ - تعاونی های سنتی:

تعاونی های سنتی در جامعه روستایی : ایرانیها، نخستین ملتی بوده اند که از نقطه نظر اقتصادی، کشاورزی و اجتماعی به تعاونی توجه کرده اند. این نوع همیاری سنتی در چارچوب موازین عرفی خاصی مانند زراعت، آبیاری، خانه سازی، کار در مزرعه ... مراسم شادیها و عزاداریها و بزرگداشت ها صورت می گرفته است. رایج ترین شکل تعاونی های سنتی ایران بنه بوده است. بنه نوعی سازمان جمعی یا گروهی است که کار تولید کشاورزی به شکل همیاری و اشتراک مساعی در کاشت، داشت و برداشت همراه بوده است. در بنه ها، سازمان کار جمعی و غیر رسمی از یک سو هزینه تولید را کاهش می داد و از سوی دیگر از ترکیب تلفیق مهارتهای افراد مختلف به افزایش میزان بهره وری منجر می شد. {۱۸}

۲-۴-۲- انواع شرکتهای تعاونی :

کامل ترین طبقه بندی شرکتهای تعاونی به وسیله سازمان بین المللی کار به شرح زیر انجام شده است:

۱- شرکتهای تعاونی کشاورزی : شامل شرکت های تعاونی روستایی بشرح زیر است :

الف - شرکت تعاونی اعتبار روستایی : هدف تهیه و تدارک کشاورزان می باشد.

ب - شرکتهای تعاونی کشت دسته جمعی

ج - شرکتهای تعاونی جمع آوری و فروش و بازار یابی محصولات کشاورزی و دامداری

۲ - شرکت تعاونی خدمات

۳- شرکت تعاونی مسکن

۴ - شرکتهای تعاونی صنعتگران و پیشه وران

۵- شرکت تعاونی ماهیگیری

۶- شرکت تعاونی مصرف [۲۱}

۳-۱-۵- نقش تعاونیها در نظام اقتصادی کشور

نقش تعاونی ها در اقتصاد سایر کشور : چین، هندوستان، روسیه و کشورهای تازه استقلال یافته ، آمریکا، ژاپن، رومانی، فرانسه، لهستان، کانادا، انگلستان ، کشورهای اسکاندیناوی بالاترین اعضاء تعاونی را با توجه به جمعیت خود دارند. نگاهی سریع به جدول جدول ۱- مذکور مبین اهمیت تعاونی در نظامهای اقتصادی مختلف می باشد. متأسفانه نقش تعاونیها در اقتصاد ایران بسیار ناچیز می باشد خوشبختانه ترین برنامه ها رسیدن به نقش ۱۵ تا ۲۰ درصدی نقش تعاونیها اقتصاد حکایت دارد. چنانچه در کشور ی مانند ایران تعاونی های روستایی بطور اصولی توسعه یافته و در این مسیر از مشارکت اعضاء بهره مند شوند، می توان تحولی عظیم در توسعه روستایی و ایفای سهم بالایی در تولیدات کشاورزی و دامی و ارائه خدمات را شاهد بود.

جدول ۱- نقش تعاونیها در نظامهای اقتصادی چند کشور منتخب

کشور	موضوع	سهم تعاونی ها	کشور	موضوع	سهم تعاونی ها
	تولید گوجه فرنگی	۱۰۰٪	ژاپن	عرضه فرآوردهای لبنی	۷۰٪
هلند	تولید گل	۹۵٪	لهستان	خرده فروشی	۷۵٪
	تولید شیر	۸۴٪		ساخت مسکن شهری	۸۰٪
	تولید چغندر	۶۴٪		بازار رسانی محصولات کشاورزی	۷۵٪
	پرورش دام	۱۰۰٪	چین	توزیع کالاهای مصرفی در روستاها	۸۰٪
فنلاند	تولید لبنیات	۹۷٪	سوئد	تولید شیر	۱۰۰٪
	تولید تخم مرغ	۵۰٪	آمریکا	تولید محصولات کشاورزی	۳۳٪
کانادا	تولید لبنیات	۶۰٪	ایران	تولید و بازاریابی محصولات کشاورزی	؟؟؟
	عرضه گندم	۷۵٪			

{۳۵،۱۸}

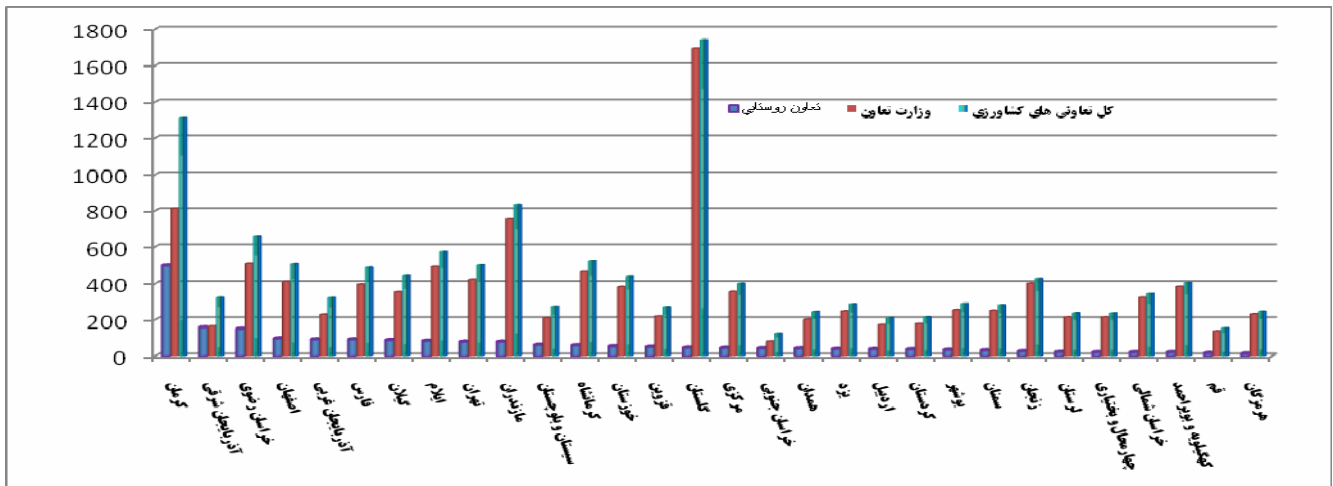
تعاونیهای فعال کشاورزی و توسعه تعاونی ها در استانها: جدول ۲ نشان می دهد در طی ۱۶ سالهای گذشته از نظر کمی دارای رشد کمی معقولی بوده است. لیکن برای نگارنده تاکنون منبعی قابل اعتماد مبنی بر ایفای نقش موثر تعاونی در اقتصاد ایران میسر نگردیده است. دستگاههای متولی توسعه تعاونی ها صرفاً به ارائه آمار تاسیس و فعالیت بسنده می کنند.

جدول ۲- روند توسعه تعاونی های کشاورزی در ایران طی سالهای ۱۳۸۶-۱۳۷۰

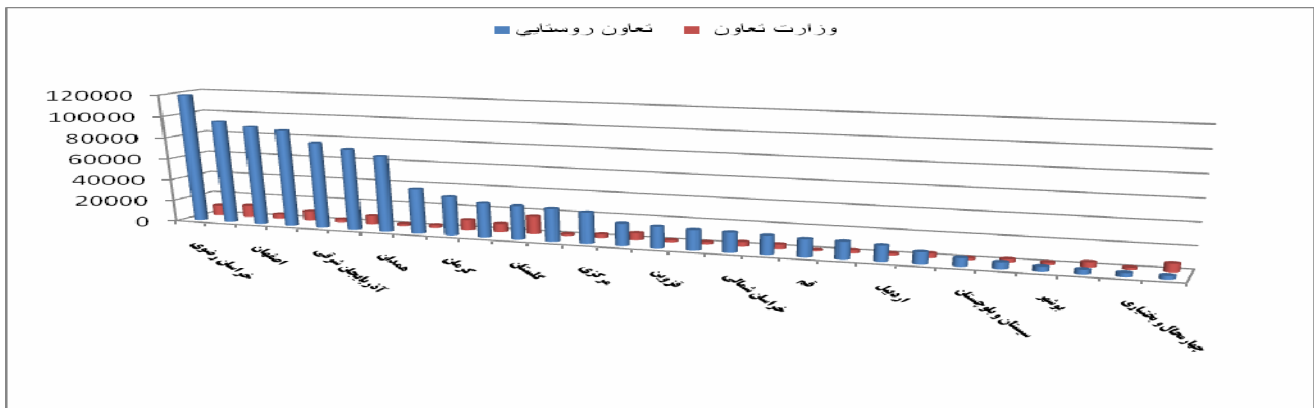
سال	تحت پوشش تعاونی روستایی			تحت پوشش وزارت تعاون		
	تعداد	اعضاء	سرمایه	تعداد	اعضاء	سرمایه

۱۳۷۰	۱۱۹۲	۶۰۳۶۲۱	۱۸۸۵	۰	۰	۰
۱۳۷۵	۱۵۰۷	۸۶۹۴۰۵	۸۵۳۵۰	۲۲۱۹	۳۸۷۵۳	۲۸۱۷۰
۱۳۸۰	۱۸۲۷	۹۷۰۶۰۹	۲۲۱۸۲۲	۵۶۲۱	۱۰۰۰۶۸	۲۸۸۴۹۴
۱۳۸۲	۱۸۶۶	۹۸۸۶۹۶	۲۹۸۶۹۵	۷۹۵۸	۱۱۴۰۶۹	۴۴۸۵۵۷
۱۳۸۳	۱۸۸۹	۹۹۹۶۱۳	۳۴۷۹۳۱	۸۳۳۴	۱۱۷۸۵۱	۶۵۴۹۴۰
۱۳۸۴	۱۹۱۱	۱۰۰۲۵۳۸	۴۱۱۶۳۹	۸۹۲۹	۱۲۵۵۹۰	۵۶۷۵۰۷
۱۳۸۵	۲۰۰۸	۱۰۱۰۵۵۱	۴۰۴۳۶۶	۱۰۲۱۳	۱۳۷۳۸۵	۵۹۶۰۷۷
۱۳۸۶	۲۱۴۰	۱۰۲۷۵۶۴	۴۸۹۰۳۵	۱۱۱۵۳	۱۴۳۸۸۵	۶۴۲۱۷۵

نمودار ۱- نشان می دهد با آنکه سالیان زیادی از تاسیس وزارت تعاون نگذشته است تعداد تعاونی فعال تحت پوشش وزارت تعاون تفاوت قابل توجهی با تعاونی تحت پوشش سازمان تعاون روستایی وجود دارد و همچنین سازمان تعاون روستایی در استانهای کرمان، آذربایجان شرقی و خراسان رضوی در توسعه کمی بیشترین توفیق را داشته است و وزارت

تعاون در استانهای گلستان کرمان و مازندران در این زمینه موفق تر از سایر عمل نموده است.

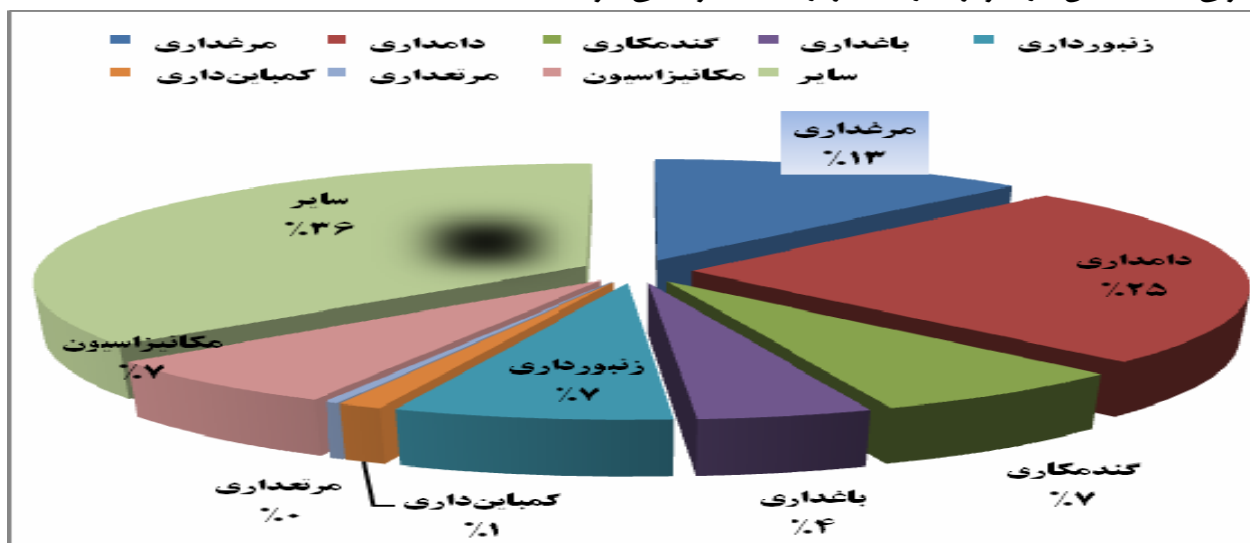

نمودار ۱-مقایسه تعداد تعاونیهای فعال کشاورزی تحت پوشش وزارت تعاون و سازمان تعاون روستایی به تفکیک استان

نمودار ۲-مقایسه تعداد اعضای تعاونیهای فعال کشاورزی تحت پوشش وزارت تعاون و سازمان تعاون روستایی به تفکیک استان

موضوع فعالیت تعاونی کشاورزی فعال تحت پوشش سازمان تعاون روستایی:

نمودار (۳) نشان می‌دهد ۲۵٪ تعاونی‌های تحت پوشش در موضوع دامداری و ۱۳٪ در زمینه مرغداری فعالیت دارند. تعاونی‌های کمباین داری و مرتعداری کمتر از ۱٪ محسوب می‌شوند

نمودار ۳- تعاونی‌های کشاورزی فعال تحت پوشش سازمان تعاون روستایی ایران در سال ۱۳۸۷ به تفکیک موضوع فعالیت

۱-۷- سابقه تحقیق:

در ارتباط با تعاونی‌ها تحقیقات فراوانی به انجام رسیده است. نتایج چند تحقیق که دسترسی نگارنده به آن میسر گشته به شرح زیر بیان می‌شود:

جدول ۳- سابقه تحقیق

نام محقق و سال	موضوع تحقیق	نتایج کلی تحقیق
چوپانی (۱۳۷۷)	تحلیل کارکرد بازاریابی شرکتهای تعاونی روستایی و ارتباط آن با توسعه روستایی یک مطالعه موردی کازرون	شرکتهای تعاونی در زمینه بازاریابی موفق عمل نکرده اند دلایل عدم موفقیت این تعاونی‌ها را می‌توان، کم توجهی به مدیریت کارا و کادر متخصص، دخالت به جای نظارت و حمایت و نیز نبود مشارکت واقعی اعضاء در کلیه مراحل تصمیم‌گیری، نظارت و اجرای برنامه‌ها نام برد
روحانی (۱۳۷۸) درویشی نیلی (۱۳۷۹) آقاجانی ورزنده (۱۳۸۰)	عملکرد شرکت‌های تعاونی تولید استان همدان، مازندران و اصفهان	عدم تحقق اهداف تعاونی‌های تولید استان، عدم ارائه خدمات پیش‌بینی شده در قانون تاسیس تعاونی‌های تولید، عدم موفقیت مدیریت از نتایج این تحقیق بوده است.

مشارکت فکری و مالی اعضاء در امور تعاونی، کاهش تعداد مراجعات اعضاء به سازمانها جهت دریافت خدمات، همچنین استقلال اداری و غیر دولتی بودن انتخاب مدیرعامل شرکت ، از جمله دلایل اصلی موفقیت شرکت تعاونی تولید روستائی هفتاد قله محسوب می گردد.	بررسی فعالیتهای و شناخت تاثیر ایجاد شرکت تعاونی تولید روستائی هفتاد قله شهرستان اراک	بیات ورچی (۱۳۸۲)
هدف تعاونی ها دچار جایابی شده، عملکرد تعاونی های صیادی ضعیف بوده ، عوامل فردی در عملکرد تعاونی ها موثرترند، سرمایه گذاری ها سود قابل توجهی نداشته است	عوامل موثر بر عملکرد سازمانی صیادی بوشهر	سرسختی عراقی (۱۳۷۴)
هرچه میزان شناخت اعضاء از اصول تعاون بیشتر باشد مشارکت اعضاء افزایش می یابد ، هرچه میزان تخصص هیأت مدیره و میزان آموزش اعضاء بیشتر باشد میزان موفقیت بالاتر است. همچنین رابطه مستقیم بین موفقیت شرکت بامشارکت ، آموزش اعضاء وجود دارد	بررسی عملکرد شرکت های تعاونی کشاورزی مرغداران	صفری شالی (۱۳۸۰)
عملکرد ضعیف شرکتهای، پایین بودن میزان بهره مندی اعضا از آموزش ، پایین بودن مشارکت اعضاء در امور شرکتهای و شناخت کم اعضاء از اصول تعاون	، ارزیابی عملکرد هیاتهای مدیره ومدیران عامل تعاونی کشاورزی مرغداران ایران	رضانی (۱۳۸۱)
کاهش حس مشارکت ،سوظن به ارکان تعاونی، گرایش تعاونیها به دولت ضعف آموزش	آسیب شناسی تعاونی های تولید کشاورزی (مطالعه مورد استان همدان ، شهرستان کبوتر آهنگ	سعدی (۱۳۸۵)
عدم تاثیرگذاری تعاونی بر نظام بهره برداری منطقه، عدم توفیق مدیران در مشارکت مردم در تعاونی، عدم اعتماد	ارزیابی مشارکتی تعاونی تولید روستایی با استفاده از رهیافت PRA	اگهی (۱۳۸۵)

{۳۱،۲،۳،۶،۷،۸،۱۳،۹،۱۰،۱۲،۱۴،۲۰،۲۲،۲۴،۲۳}

۱-۳- اهداف تحقیق:

- بررسی چالش های موانع توسعه تعاونی های روستایی
- بررسی میزان رشد کمی و کیفی تعاونی های روستایی

۱-۴- سؤالات تحقیق:

موانع ترویج فرهنگ مشارکت ، خود باوری و تقویت روحیه تعاونی کدامند؟
موانع ایفاء نقش تعاونی ها در اقتصاد ملی و محلی چه عواملی هستند؟

۱-۵- مواد و روش بررسی:

پژوهش حاضر از لحاظ هدف در زمره تحقیقات کاربردی، و در جمع آوری اطلاعات نیز از روشهای تحقیق اسنادی و میدانی بهره گرفته شده است. در تحقیق اسنادی از منابع تاریخی و اطلاعات موجود در سالنامه ها و منابع موجود در دستگاہهای

دولتی استانهای خراسان جنوبی و رضوی و استان اصفهان بهره گرفته شده است. در تحقیق میدانی پژوهش از تکنیکهای مصاحبه کیفی و مشاهده استفاده شده است. در تحلیل مسایل از تجارب نگارنده در خصوص تعاونی های تولید و مصرف روستایی، نیز کمک گرفته شده است.

۱-۶- جامعه آماری و حجم نمونه :

در تحقیق میدانی ۱۱۵ مرکز جمع آوری شیرتاسیس شده توسط تعاونی های استان اصفهان ۴۳ مورد مصاحبه با اعضا تعاونی های روستایی صورت گرفته است. جامعه آماری قلمرو مکانی تحقیق در تحقیق اسنادی شرکت های تعاونی ایران می باشد. لیکن مطالعه موردی در تحقیق میدانی شرکت های تعاونی استان خراسان جنوبی و شرکتهای تعاونی استان اصفهان می باشد

۳- تحلیل داده های تحقیق

۳-۱- تحلیل داده های تحقیق اسنادی:

۳-۱-۱- قدمت تعاون:

برای بررسی وجود فرهنگ تعاون بیان سابقه تعاون در دو سطح جهانی و کشور ایران خالی از لطف نیست

الف- بررسی آثار تعاون در بین ملل گذشته (تاریخچه تعاون):

اولین اثر وجود تعاونی مربوط به سازمانهای پیشه وران و کارگران صنایع دستی مصر ۳۰۰۰ سال قبل از میلاد مسیح می باشد. حمورابی سلطان بابل در حدود ۲۰۵۰ سال قبل از میلاد اجازه داد کشاورزان مزارع رابه صورت تعاونی برای کشت آماده و در جمع آوری محصول باهم همکاری نمایند. در یونان باستان می توان از سازمانهای تعاونی کفن و دفن یاد کرد که هدف آن راحتی خیال اعضاء پس از مرگشان بوده است. در چین قدیم آثاری از ۲۰۰۰ سال قبل از میلاد در مورد تعاونی اعتبار بدست آمده است. در رم قدیم سابقه تعاونی پیشه وران به ۴۵۰ سال قبل از میلاد می رسد در آن زمان هر صنعت تعاونی خود را داشته است. {۵} بسیاری از صاحب نظران مبانی تاریخی تعاون را در نخستین دوره های بشر در محدوده تمدن درخشان عهد عتیق چون مصر، چین، یونان و ایران جستجو کرده اند. {۳۱} جدول ۲- قدمت تعاون در بین ملل جهان

نام سرزمین	اولین اثر مکتوب تعاون	بهره برداران	نظارت بر تعاونی	ویژگی خاص
مصر	۳۰۰۰ سال قبل از میلاد	پیشه وران، و کارگران صنایع	حاکمان وقت	ضمن نظارت حکام بر تعاونی، مقداری آزادی اعضاء وجود داشته است
بابل	۲۰۵۰ سال قبل از میلاد	کشاورزان	همسورابی سلطان بابل	کشت و جمع آوری محصول
یونان باستان	دوران باستان	عمومی	-	سازمان تعاونی کفن و دفن برای راحتی خیال اعضاء پس از مرگ
چین قدیم	۲۰۰۰ سال قبل از میلاد	-	-	تامین اعتبار
رم قدیم	۴۵۰ سال قبل از میلاد	پیشه وران	-	هر صنعت تعاونی خود را داشته است
انگلیس و فرانسه	۱۵۳۰ میلادی	عمومی	-	بیمه

ب- زمینه ها شکل گیری تعاونی های مدرن در ایران:

باطرح قانون تجارت در سالهای ۱۳۰۳ و ۱۳۰۴ بحث تعاونی های مدرن که بصورت قانونی رسمیت می یافتند، آغاز شد. تاسیس اولین شرکت تعاونی روستایی به سبک غربی در سال ۱۳۱۴ شمسی گرمسار بوده است از آغاز تشکیل تعاونی ها در ایران تا سال ۱۳۲۰ جمعاً سه شرکت تعاونی روستائی با عضویت «۱۰۵۰» کشاورز بوجود آمده است. تعداد این در سال ۱۳۳۰ به ۱۹ شرکت رسید که ۶ شرکت کارمندی و بقیه کارگری بودند. این شرکتها بعد از جنگ جهانی به دلایل متعدد منحل گردیدند {۲۷} در مجموع از سال ۱۳۰۴ تا ۱۳۴۲ جمعاً ۱۱۷۸ شرکت تعاونی که ۹۶۰ تعاونی روستایی با ۴۶۰ هزار نفر عضو، تاسیس گردید. علی رغم عضویت اجباری روستاییان، این رقم عدم رشد کمی شرکتها تعاونی رادر طی سالهای گذشته تأیید می کند. در سال ۱۳۴۶ قانون تشکیل وزارت اصلاحات ارضی و تعاونی روستایی به تصویب رسید. در سال ۱۳۵۰ قانون تاسیس وزرات تعاون و امور روستاها جایگزین قانون تاسیس وزارت اصلاحات ارضی و تعاون روستاییان شد. پس از مدتی وزارت مذکور منحل گردید و اداره تعاونی ها، به صورت یک سازمان به وزارت کشاورزی سابق محول گردید. {۲۷}

۳-۱-۱- تحولات سیاسی و تاثیر آن بر مدیریت نظام تولید کشاورزی:

- تاثیر انقلاب مشروطه و اصلاحات ارضی بر نظام تولید کشاورزی در ایران:

انقلاب مشروطه نظام تیول داری را ملغی کرد. القای تیول، بر روابط بین مالکین اثر گذاشت نه بر روابط مالک و زارع و به فرآیند خصوصی کردن زمینها کمک نمود. بعد از الغای تیولداری بوسیله انقلاب مشروطه، جامعه یکبار دیگر ضبط و توزیع مجدد زمینهای بزرگ را بخود دید. {۲۶} کسانی که پیش نویس قوانین اصطلاحات ارضی را تهیه می کردند هیچ گونه اطلاعاتی از ساخت و کار کرد بنه ها نداشتند. لذا زمین به افراد صاحب نسق داده شد نه به سازمان بنه، که اولین اثر سوء این عمل منجر به هم پاشیدگی بنه ها شد. نظام بنه، صحرا و سایر همکاریهای گروهی تولید با اجرای اصلاحات ارضی به شدت تضعیف شد و با عوامل متعددی دیگر زمینه انقراض، این تعاونی سنتی فراهم گردید. {۳۱} ایجاد شرکت تعاونی جزئی از برنامه اصطلاحات ارضی بود. اما عملاً قبل از اصلاحات ارضی شروع شده بود. بعد از سال ۱۳۴۱ این شرکت ها با سرعت زیاد رشد کردند زیرا عضویت در تعاونی پیش شرط دریافت زمین بود. اعتقاد مسئولین اصلاحات ارضی بر این بود که شرکتهای تعاونی وظایف مالک و بنه ها رادر زمینه تولید انجام خواهد داد {۲۶} اجرای اصلاحات ارضی ایران نه تنها موجبات جایگزینی نقش مالک و ارباب و سازمان را فراهم نکرد بلکه سازمان سنتی تعاونی بنه و صحرا را منهدم نمود. دکتر مهدی طالب می نویسد " دولتی کردن مدیریت روستاها هدف اعلام نشده اصلاحات ارضی بود که در این هدف بیش از سایر اهداف موفق بودند. شرکتهای تعاونی به شکل تعاونی های مدرن امروزی از سال ۱۳۱۴ مطرح شده اند و دولتهای ایران در هر برهه ای از زمان با تبلیغات وسیع و صدور بخشنامه های آیین نامه و حتی تهیه لوایح و تصویب قوانین در خصوص تعاون، سعی در گسترش تعاونی ها کرده اند. اما تعاونی ها در هیچ برهه ای از تاریخ تعاونی هادر ایران، نتوانسته است بطور جدی در تحولات اجتماعی و اقتصادی ایران، نقش موثری ایفا کنند. {۱۶، ۱۷}

برنامه ریزان و تدوین کنندگان قانون یادشده، اصولاً با سازمان اجتماعی و اقتصادی بنه و صحرا، آشنایی نداشتند و اگر مختصر آشنایی داشتند تصور آنان بر این بود برای پیشرفت باید هرچه سنتی و بومی است تخریب نمود و هرچه غیر

بومی پذیرفت و ترویج کرد. در حالیکه با واگذاری زمین به زارعین صاحب نسق و ترویج اجباری تعاونی ها، سازمان بنه ها تخریب شد و اعضاء بنه ها شدیداً آسیب پذیر گردیدند. {۱۵، ۲۷، ۱۶}

– انقلاب اسلامی ، تعاونی های مدرن:

با پیروزی انقلاب اسلامی دوره دیگری از فعالیت تعاونی شکل گرفت با الهام از آیات واحادیث و روایات اسلامی اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی به تعاون اختصاص داده شده است. بنا براین یکی از سه بخش مهم اقتصادی کشور به اقتصاد تعاونی اختصاص یافت. بدین ترتیب جایگاه قانونی تعاونی ها با پیروزی انقلاب اسلامی ، شدیداً تقویت شد. مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۷۰ براساس اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی، برای گسترش تعاونی ها، اقدام به تصویب قانون بخش تعاونی و تاسیس وزارت تعاون نمود. ولیکن ۴۲ روز پس از تصویب قانون بخش تعاون (در حین تصویب قانون تاسیس وزارت تعاون)، سازمان تعاون روستایی از پیوستن به وزارت جدید امتناع و با به تصویب رساندن تبصره ای در قانون بخش تعاون، در وزارت کشاورزی (سابق) باقی ماند. {۱۹}

جدول 4- نشان می دهد تعداد شرکت های تعاونی از ابتدا تا سال ۱۳۵۱ دارای رشد کمی خوبی بوده است با ادغام برخی تعاونی در این سال تعداد آنها کاهش قابل توجهی داشته است لیکن تعداد اعضاء رشد نیز داشته است. تعداد تعاونی های مدرن در سال ۱۳۵۷ به ۶۰۰۰ شرکت می رسد. در طی سال های پس از انقلاب اسلامی ، تعاونی ها از رشد کمی بیشتری نسبت به سال های قبل از انقلاب برخوردار بوده است. قطعاً قوانین وضع شده و حمایت مسئولان در رشد کمی یاد شده بی تاثیر نبوده است. {۱۶}

جدول ۴- روند افزایش تعداد شرکتهای تعاونی و اعضاء آنها در ایران در سالهای ۱۳۸۲-۱۳۱۴

سال	تعداد شرکتهای (نفر)	تعداد اعضاء (نفر)	سال	تعداد شرکتهای (نفر)	تعداد اعضاء (نفر)
۱۳۱۴	۱	-	۱۳۵۹	۷۰۸۰	۵۰۰۴۳۵۶
۱۳۲۰	۳	-	۱۳۶۰	۹۵۷۱	۵۸۴۲۴۹۱
۱۳۳۰	۱۹	۱۰۵۰	۱۳۶۱	۱۲۳۸۷	۶۵۵۵۷۰۸
۱۳۴۰	۱۱۷۸		۱۳۶۲	۱۴۲۳۵	۷۵۰۸۴۱۰
۱۳۵۰	۹۶۵۵	۲۲۶۰۰۰۰	۱۳۶۳	۱۶۲۳۵	۸۱۵۶۰۰۶
۱۳۵۱	۹۹۶۱	۲۵۴۱۰۰۰	۱۳۶۴	۱۷۴۳۷	۸۹۹۰۵۸۶
۱۳۵۲	۴۵۹۹	۲۸۶۰۰۰۰	۱۳۶۵	۱۷۹۴۲	۹۴۴۷۴۶۲
۱۳۵۳	۵۱۴۲	۳۳۶۳۰۰۰	۱۳۶۶	۱۸۴۲۷	۱۰۰۳۰۶۸۹
۱۳۵۴	۵۲۷۴	۳۶۳۴۰۰۰	۱۳۶۷	۱۹۲۴۸	۱۰۷۳۶۵۴۷
۱۳۵۵	۵۵۵۴	۳۹۰۴۰۰۰	۱۳۷۰	۲۷۲۳۹	-
۱۳۵۶	۵۹۵۴	۴۲۴۱۰۰۰	۱۳۷۶	۴۵۰۰۰	-
۱۳۵۷	۶۰۰۰	-	۱۳۷۹	۷۰۸۰۰	۵۰۰۴۳۵۶
۱۳۵۸	۶۲۱۵	۴۵۲۵۰۰	۱۳۸۲	۸۲۲۹۷	۱۲۸۲۵۱۱۸۵

{۲۴، ۲۲}

۳-۱-۳- نقدی بر تعاون در برنامه های توسعه ایران:

هدف اصلی برنامه های پنجگانه قبل از انقلاب توسعه شهری و کاهش جمعیت روستایی به ویژه شاغلان بخش کشاورزی بود. در حالیکه ۵۷٪ جمعیت کشور در نقاط روستایی سکنی داشتند اعتبار عمران روستایی در برنامه های یادشده از ۲/۱۴٪ تجاوز نکرد. در برنامه اول تا سوم عمران روستایی جزئی از بخش کشاورزی بود و اعتبار تخصیصی عمدتاً در ابعاد فیزیکی توسعه روستا هزینه گردید. {۲۴}

بعدها انقلاب اسلامی اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی به تعاون اختصاص یافت و بخش تعاون به عنوان یکی بخشهای سه گانه اقتصادی کشور به رسمیت شناخته شد و بر همین اساس وزارت تعاون نیز در سال ۱۳۷۰ تاسیس گردید لیکن وزارت کشاورزی سابق مانع از ساماندهی کلیه تعاونی های کشور در یک وزارتخانه و پیوستن تعاونی های روستایی به وزارت تعاون گردید. تا اواخر برنامه ۵ ساله دوم توسعه، توجه ویژه ای به تعاونی ها معطوف نگردید زیرا برنامه های اول و دوم دارای استراتژی مشخصی در مورد توسعه تعاونی نبود. برنامه های سوم و چهارم دارای استراتژی مشخصی تری در خصوص تعاونیها بوده است. با آغاز برنامه سوم تعاونی ها از ریشه کمی نسبتاً خوبی بوده اند لیکن چالش های متعددی مانع توسعه کیفی تعاون ها در ایران گردید.

۳-۱-۴- چالش های توسعه کیفی تعاونی ها در ایران

نتایج تحقیق در استانهای اصفهان و خراسان جنوبی و شناخت شخصی نگارنده در عرصه عمل از عملکرد تعاونی ها و متولیان دولتی آنها در استانهای یادشده کسب کرده است. ترویج فرهنگ مشارکت و تقویت روحیه تعاون موانعی به شرح رنج می برد:

موانع ساختاری تعاونی های روستایی کشاورزی:

چون تعاونی ها از ابتدا بصورت دولتی تاسیس شده اند و عضویت در آنها نیز اجباری بوده است ساختار در امر توسعه تعاونی ها دودسته موانع ساختاری عمومی و خاص به شرح زیر وجود دارد.

الف- موانع عمومی ساختاری توسعه تعاونی های روستایی در ایران: موانع ساختاری به شرح زیر

برای انواع تعاونی های روستایی قابل طرح می باشد:

۱- عدم مشارکت دادن روستائیان در تصمیم گیری تعاونی ها ۲- دولتی و شبه دولتی شدن تعاونی ها ۳- کلیشه ای بودن اساسنامه و عدم توجه به شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مناطق ۴- عدم توجه به مشارکت اعضاء در تعاونی بعنوان ملاک ارزیابی تعاونی ها ۵- عدم توجه به نیاز مردم برای تشکیل و فعالیت تعاونی ها ۶- عدم مشارکت واقعی اعضاء و نمایندگان آنان در اتحادیه های تعاونی

ب- موانع خاص ساختاری تعاونی های تولید کشاورزی:

- این نوع تعاونی اگرچه ماهیتاً روستایی محسوب می شوند ولی مستقلاً توسط نظام بهره برداری اداره می شوند.
- طبق قانون تعاون باید مدیر عامل توسط هیات مدیره عزل و نصب شوند ولیکن تاچندی قبل مدیران عامل این توسط نظام بهره داری کشاورزی عزل و نصب می شدند. در سالهای اخیر جهاد کشاورزی اقدامی موصوف به خودگردان کردن تعاونی ها ی تولید نموده است. این اقدام گامی مثبت رو به جلو ارزیابی می شود لیکن این اقدام برای تحول در ساختار تعاونی ها بسیار ناچیز است.
- در تعاونی های تولید کشاورزی، مدیر عامل از ارکان تعاونی محسوب می شود در حالیکه مدیر عامل، مدیر اجرایی تعاونی محسوب می شوند.

ت- موانع ساختاری تعاونی های کشاورزی :

- این نوع تعاونی ها یا تحت پوشش سازمان تعاون روستایی و یا وزارت تعاون می باشند و پس از تشکیل می توانند تحت پوشش موسسه دولتی دیگر درآیند.
- مدیر عامل این تعاونی ها کارمند دولتی نمی باشند لیکن هیات مدیره برای تعیین مدیر عامل بایستی موافقت مدیران جهادکشاورزی را جلب نماید.

ح- موانع ساختاری تعاونی های مصرف روستایی :

- اجباری و شبه اجباری بودن عضویت در تعاونی روستایی از ابتدا تاکنون
- منصوب شدن مدیران عامل توسط سازمان تعاون روستایی
- عدم اطلاع بسیاری از اعضاء از تصمیمات اتخاذ شده هیات مدیره و عملکرد تعاونی

موانع فرهنگی و خود باختگی متولیان تعاونیها:

سود نجستن از تجربیات جهانی تعاون دیوانگی است اما رهاکردن تجربیات چندین هزار ساله خودی که حاصل شرایط فرهنگی اقلیمی این مرز و بوم نیز عاقلانه نیست. تجارت بدست آمده گویای آنست که با سیاست ها و برنامه ریزی نادرست ، جهل و بی توجهی به شرایط اقلیمی و اجتماعی خود و شناخت ناقص در باره شرایط وامکانات بیگانه ، موجبات نابودی بسیاری از تاسیسات کشاورزی سنتی ، همچون قناتها، کبوتر خانه ها ، فراموشی روشهای آبیاری ، کشتکاری ، دیمکاری و آیش بندی ، برهم زدن و تضعیف سازمانها و شیوه های سنتی تعاونی فراهم شده است {۳۱،۳۲} تعاونیهای مدرن نیز هیچگاه با فرهنگ ایران منطبق نگردیده و مطابق با نیازهای واقعی مردم موجودیت نیافته اند. گسترش آنان با توسل به اجبار و تحمیل ، تبلیغات و اعمال فشارهای دولتی بوده است. بدین جهت تعاونیها در ایران بویژه در مناطق روستایی فقط گسترش کمی داشته اند و دولتها با اعمال سیاستها و برنامه های متعدد نتوانسته اند گسترش کیفی تعاونی هارا محقق سازند.

موانع مربوط به تعدد دستگاههای تصمیم گیر حمایت از تعاونی ها:

اطلاعات اخذ شده از سازمان تعاون روستایی و نظام بهره برداری استان های خراسان حکایت از آن دارد که تعاونی ها بویژه تعاونی های روستایی دارای ساماندهی مناسبی نیستند .

جدول ۵- شرکتهای تعاونی کشاورزی فعال استان های خراسان طی ۱۳۸۷-۱۳۷۸ به تفکیک

سازمانهای دولتی ناظر

سال	تعداد کل	سازمان تعاون روستایی		نظام بهره برداری		اداره کل تعاون	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱۳۷۸	۱۳۳	۱۳۳	۱۰۰٪	۱۳۳	۱۰۰٪	۱۳۳	۱۰۰٪
۱۳۷۹	۱۳۳	۱۳۳	۱۰۰٪	۱۳۳	۱۰۰٪	۱۳۳	۱۰۰٪
۱۳۸۰	۱۳۳	۱۳۳	۱۰۰٪	۱۳۳	۱۰۰٪	۱۳۳	۱۰۰٪
۱۳۸۱	۱۳۳	۱۳۳	۱۰۰٪	۱۳۳	۱۰۰٪	۱۳۳	۱۰۰٪
۱۳۸۲	۱۳۳	۱۳۳	۱۰۰٪	۱۳۳	۱۰۰٪	۱۳۳	۱۰۰٪

			۱۰۰				۱۰۰۰
۷۴٪	912	۹٪	۱۱۰	۱۷٪	214	۱۲۳	۱۰۰۰

ماخذ: [50,30]

جدول ۵- نشان می دهد در سال ۱۳۸۲ معادل ۱۷٪ از تعاونی های کشاورزی تحت پوشش حمایتی سازمان تعاون روستایی ۷۴٪ تحت پوشش وزارت تعاون ۹٪ از تعاونی ها با عنوان تعاونی های تولید تحت پوشش نظام بهره برداری سازمان جهاد کشاورزی استان بوده اند. تعاونی های کشاورزی مجازند توسط هریک سازمان های دولتی تشکیل و به ثبت برسد و سپس تحت پوشش هریک از موسسات دولتی مذکور فعالیت کنند {۳۱،۳۲}

موانع راهبردی مشارکت مردم در تعاونی ها عدم ایفای نقش قانونی ارکان در تعاونی ها:

مدیران تعاونی های روستایی و کشاورزی عموماً با دخالت مستقیم و غیرمستقیم سازمانهای دولتی انتخاب شده اند. تا سال ۱۳۸۳ مدیران عامل بسیاری از تعاونی های روستایی منصوب دستگاههای دولتی ذیربط بوده اند. بنابراین اعضاء تعاونی ها احساس میکنند. واقعاً حقی در تصمیم سازی و اداره تعاونی ندارند و حتی هیات مدیره نیز عملاً نقش تعیین کننده در تصمیمات ندارند. هیاتهای مدیره در سیاست گذاری شدیداً تحت فشار و نفوذ مدیران عامل دولتی و وابسته به دولت می باشند. به دلیل عدم انتخاب واقعی مدیران تعاونی ها توسط اعضاء، مدیران اتحادیه تعاونیهانی نیز بطور مستقیم و غیر مستقیم توسط دولتها انتخاب می شوند. در خوشبینانه ترین نگاه اینگونه مدیران برای مردم کار می کنند نه با مردم برای مردم!

عدم تعامل بین انواع تعاونیهای روستای و شهری:

تعاونی های کشاورزی عموماً تولیدکننده کالایی هستند که تعاونی شهری بدان نیازمند می باشد و همچنین تعاونیهای تولید شهری و کارگری در تولید کالاهای دخیلند که اعضاء تعاونی کشاورزی مصرف کننده کالای می باشند. تولیدات هر دو گروه تولید کننده توسط واسطه به گروه دیگر فروخته می شود و در برخی موارد هریک از دو نوع تعاونی به دنبال جذب مشتری می باشند. وزارت خانه های تعاون، صنایع، بازرگانی، جهاد کشاورزی و وزارت مسکن و شهرسازی نیز تاکنون تصمیمی برای برقراری تعامل بین تعاونی های کارگری، توزیعی و تولیدی شهری با تعاونی های تولید و مصرف روستایی نگرفته اند.

۲-۳- تحلیل داده های تحقیق میدانی:

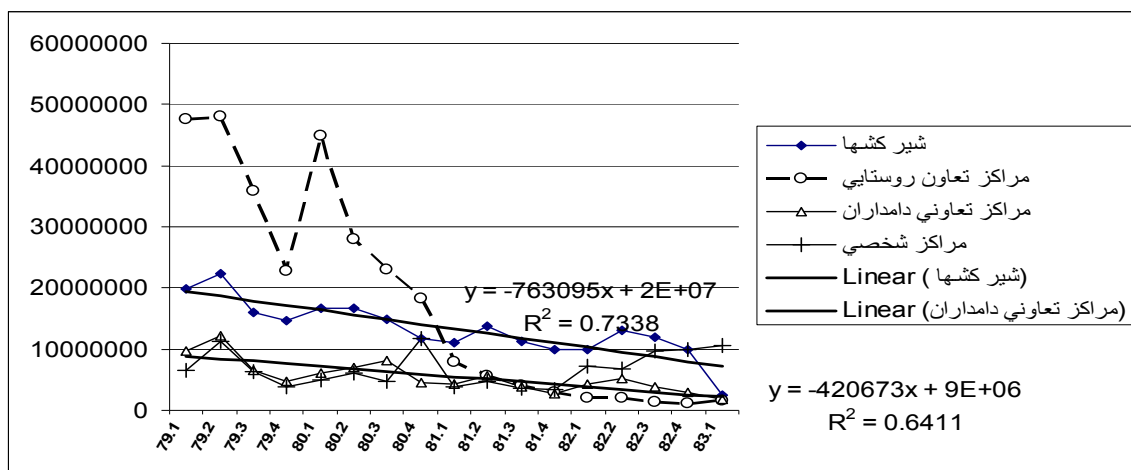
در این قسمت به تحلیل داده های جمع آوری شده با پرسشنامه و مصاحبه ها می پردازیم:

۱-۲-۳- نقش تعاونی ها در بازار رسانی شیر خام:

نمودار ۱- ضمن نشان دادن تنوع خریداران شیر، مبین آن است که ۶۵٪ از شیر تولیدی دامداران توسط خریداران شخصی شیر (شیرکشها) به بازار مصرف و فرآوری رسانده شده است. مراکز جمع آوری شیر، کارخانه های خصوصی و پگاه اصفهان با حمایت مستقیم و غیر مستقیم دستگاههای دولتی تنها توانسته اند ۳۵٪ شیر تولیدی را و به کارخانه های فرآوری کننده تحویل دهند.

میکروبی شیرخام دریافت شده توسط مراکز تعاونی پایین تر میانگین بار میکروبی شیرخام دریافت شده توسط شرکتهای میباشد. لیکن شیب خط، ضریب x و R^2 رگرسیون مربوط به شیر کشتهای معنی دار تر می باشد.

نمودار ۲- میزان بار میکروبی شیر دریافتی توسط مراکز جمع آوری شیر و شیر کشتهای طی سال های ۱۳۷۹-۱۳۸۳

به عبارت دیگر میانگین بار میکروبی شیر دریافتی از شیر کشتهای در طی سال های ۱۳۷۹-۱۳۸۳ ضمن نوسانات فصلی بار میکروبی شیردارای روند نزولی مناسب تری بوده است.

۴- نتیجه گیری و پیشنهادات

۴-۱- نتیجه گیری:

بر اساس نتایج این پژوهش تعاونی های مدرن، از ابتدا تاکنون با گذار از فراز و نشیبهای متعدد، از نظر کمی سیر صعودی داشته است. لیکن تاکنون نقش تعیین کننده ای در اقتصاد نداشته اند. تجربه تعاونی ها در این زمینه گویای این حقیقت آشکار است توسعه تعاونی های روستایی در ایران با موانع مختلفی مواجه می باشد. تا موانع موجود مرتفع نگردد نمی توان از تعاونی ها انتظار داشت نقش تحول آفرینی در نظام اقتصادی و کشاورزی کشور ایفاء نمایند. این موانع به شرح ذیل قابل طرح می باشد.

- (۱) سه دستگاه دولتی سازمان تعاون روستایی، نظام بهره برداری وزارت تعاون در امر ساماندهی، حمایت و تصمیم سازی تعاونی های کشاورزی و روستایی فعالیت دارند. این موضوع بهره برداری بهینه منابع کشاورزی پایدار را تضمین نمی نماید.
- (۲) تعامل بین انواع تعاونیهای روستایی و شهری موجبات رونق تعاونی های یادشده را فراهم می نماید
- (۳) وجود موانع ساختاری در تعاونی های روستایی مانع توسعه کیفی و کمی تعاونی گردیده است.
- (۴) متولیان دولتی از ایفای نقش قانونی ارکان (مجمع عمومی بازرس و هیات مدیره) در تعاونی ها حمایت لازم به عمل نمی آورند و تلقی اعضا از برکزاری مجامع عمومی عملاً اقدامی تشریفاتی است.
- (۵) عملکرد تعاونیهای مدرن با نیازهای واقعی مردم مطابقت ندارد

- (۶) تعاونی هادربازاررسانی محصولات تولیدی نتوانسته اند نقش برجسته ای ایفاء نمایند و خربدران خصوصی شیر(شیرکشیها) بدلیل سهولت دریافت شیرونزدیکی محل دریافت آن از تعاونی ها موفق تر عمل کرده اند.
- (۷) با اینکه شیرکشیها از حمایت دستگاههای دولتی برخوردار نبوده اند در امر کاهش میانگین بار میکروبی از مراکز جمع آوری تعاونی بطور نسبی از عملکرد بهتری برخوردار بوده اند.

۴-۲- پیشنهادات :

- پیشنهادات زیر جهت تقویت روحیه تعاون و گسترش کمی و کیفی تعاونی ها قابل طرح می باشد:
- (۱) در فرآیند زمینه سازی ، تشکیل، فعالیت و ارزیابی تعاونی ها، راهبرد " با مردم " بجای " برای مردم " مورد توجه قرار گیرد .
 - (۲) مشارکت فعال اعضاء بعنوان مهمترین فاکتور ارزشیابی ارزیابی تعاونی ها ی روستایی مورد توجه قرار گیرد.
 - (۳) با واگذاری تعاونی های دولتی و شبه دولتی ایجاد شده به مردم و عدم دخالت دولتها در مدیریت تعاونی، زمینه مشارکت مردم را فراهم شود.
 - (۴) اساسنامه شرکت های تعاونی بویژه تعاونی های روستایی، با توجه به نیازها و اقلیم هر منطقه انعطاف پذیر شوند و موانع قانونی در این زمینه، مرتفع گردد .
 - (۵) تعاونی ها ی سنتی روستاهایی که منسوخ شده و یا در حال انقراض هستند احیاء و یا تقویت شوند و با الهام از فرهنگ تعاونی های سنتی در ساختار تعاونی ها ی مدرن تجدید نظر صورت پذیرد .
 - (۶) تشویق به تعامل جدی بین انواع تعاونی روستایی و شهری در دستور کار دستگاههای متولی قرار گیرد
 - (۷) تعاونیهابه صورت واقعی به مردم واگذار و از دخالت نیروهای دولتی در مدیریت تعاونی پرهیز شود.
 - (۸) یکپارچه شدن نظام حمایت و ساماندهی کلیه تعاونیهای روستایی (اعم از زراعی ، دامی، منابع طبیعی ، صنایع روستایی و تعاونی های تولید روستایی) در دستور کار وزارت جهاد کشاورزی قرار گیرد
 - (۹) تعیین تکلیف تعاونی های کشاورزی تحت پوشش وزارت تعاون و تعیین متولی و تقویت آن در دستور کار جدی دولت و مجلس قرار گیرد.

منابع و مأخذ:

۱. اگهی، حسین، ارزیابی مشارکتی تعاونی تولید روستایی با استفاده از رهیافت PRA مطالعه مورد تعاونی تولید فرزبان استان لرستان، مجله جهاد شماره ۲۷۷ ص ۱۲۸-۸۳
۲. آفاجانی ورزنده، (۱۳۸۰) ارزیابی فعالیت شرکت های تولیدی استان اصفهان ، دانشگاه صنعتی اصفهان
۳. احمدی، محمدتقی (۱۳۷۸) بررسی عوامل مؤثر بر عضویت کشاورزان در تعاونی های تولید روستایی در قالب الگوی تلفیقی انتشار نوآوریها: مطالعه موردی استان فارس، پایان نامه (کارشناسی ارشد) - دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده کشاورزی،.
۴. انصاری، حمید (۱۳۷۰)، مبانی تعاونی دانشگاه پیام نور
۵. بهرامی، ایرج (۲۵۳۵) اصول شرکتهای تعاونی ، دانشگاه ملی ایران
۶. بیات ورجقی، حسن ، (۱۳۸۲) بررسی فعالیتها و شناخت تاثیر ایجاد شرکت تعاونی تولید روستائی هفتاد قله شهرستان اراک
۷. چوپانی، غریب، (۱۳۷۷) تحلیل کارکرد بازاریابی شرکتهای تعاونی روستایی و ارتباط آن با توسعه روستایی مطالعه موردی کازرون پایان نامه (کارشناسی ارشد) دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی،

۸. سازمان تعاون روستایی، (۱۳۸۳) سایت اینترنتی سازمان
 ۹. سرسختی عراقی، (۱۳۷۴) عوامل موثر بر عملکرد سازمانی صیادی بوشهر، دانشگاه شهید بهشتی، تهران
 ۱۰. سلیم، غلامرضا، (۱۳۷۴) اصول مدیریت تعاونی ها دانشگاه پیام نور
 ۱۱. شیرانی، علیرضا ، (۱۳۶۸) ، تعاون، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی
 ۱۲. شهبازی ،اسماعیل(۱۳۷۵) ، توسعه و ترویج روستایی، انتشارات دانشگاه تهران
 ۱۳. روحانی،محمد (۱۳۷۸) بررسی عملکرد شرکت های تعاونی تولید استان همدان
 ۱۴. رضانی، مسعود،(۱۳۸۱) ارزیابی عملکرد هیاتهای مدیره ومدیران عامل تعاونی کشاورزی مرغداران ایران، پایان نامه (کارشناسی ارشد) -دانشگاه صنعتی اصفهان، دانشکده کشاورزی،
 ۱۵. درویشی نیا،علی اصغر(۱۳۷۹) ارزیابی میزان موفقیت شرکت های تعاونی تولید روستایی در استان مازندران
 ۱۶. طالب، مهدی، (۱۳۷۲) مدیریت روستایی در ایران ،دانشگاه تهران
 ۱۷. طالب، مهدی، (۱۳۷۵) اصول اندیشه های تعاونی، دانشگاه تهران
 ۱۸. طوسی، محمد علی (۱۳۷۴) بهبود و بازسازی، دانشگاه پیام نور
 ۱۹. عبدالمهدی، محمد (۱۳۷۷) نظامهای بهره برداری، وزارت کشاورزی.
 ۲۰. قاسمی نژاد عبدالملکی، علیرضا، (۱۳۷۶) نقش تعاونی ها در توسعه اقتصادی اجتماعی استان مازندران با تاکید بر تعاونی های مصرف کارمندی، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علوم و فنون مازندران.
 ۲۱. کوهن، یوهانس ۱۳۷۹ سازمانهای تعاونی برای توسعه روستایی، مرکز تحقیقات روستایی
 ۲۲. صفری شالی (۱۳۸۰) بررسی عملکرد شرکت های تعاونی کشاورزی مرغداران،
 ۲۳. مرکز آمار ایران ، (۱۳۷۸) آمارنامه سال ۱۳۷۹. وسالنامه آماری ۱۳۸۲ -
 ۲۴. محمدنژاد، محسن(۱۳۷۸) ارزیابی اقتصادی تعاونی های جنگل نشین (حوزه اداره کل منابع طبیعی ساری) پایان نامه (کارشناسی ارشد) دانشگاه علوم و فنون مازندران.
 ۲۵. مطیعی لنگرودی ،حسن(۱۳۸۲)برنامه ریزی روستایی ،جهاددانشگاهی دانشگاه تهران
 ۲۶. موسسه مطالعات لهسایی زاده (۱۳۶۹)تحولات اجتماعی روستاهای ایران، انتشارات تولید شیراز
 ۲۷. واضحی ،کاووس (۱۳۸۱)آشنایی با سازمانهای غیر دولتی ، معاونت ترویج و نظام بهره برداری
 ۲۸. کاظم ودیعی مهدی هاشمی ،۲۵۳۵، نهضت تعاونی ایران مرکز تحقیقات (نام مرکز ذکر نشده)
 ۲۹. نفیسی فر،محسن(۱۳۷۷) ،بررسی وضعیت و عملکرد تعاونی های مشاع در شهرستان سبزوار، پایان نامه کارشناسی ارشد.دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز
 ۳۰. نسیمی،علی ۱۳۷۲، سیر تطور تعاونی واصلاح نظام بهره برداری در ایران،وزارت کشاورزی
 ۳۱. نهانوندیان،هوشنگ(۱۳۵۳) اصول ومبانی تعاونی ها، انتشارات امیرکبیر
- مرکز آمار ایران (۱۳۸۸) ،، مشخصات عمومی تعاونی های فعال کشاورزی تحت پوشش وزارت تعاون، ۸۸/۱۰/۱۴

<http://amar.sci.org.ir>, www.icm.gov.i

۳۳. سازمان مرکزی تعاون روستایی. مدیریت برنامه و بودجه. اداره آمار و خدمات کامپیوتری، مشخصات تعاونی های کشاورزی تحت پوشش وزارت تعاون، ۸۸/۱۰/۱۴

www.corc.ir

Analysis of barriers to extension of participation and self-confidence culture and cooperative promotion in Iran

Mohammad Ali Mohammadi – M.Sc., in agriculture engineering rural development and management of coordination in extensional agriculture - Khorasan Razavi Agricultural Jihad Organization
Amir Mozaffar Amini- Assistant professor- Agricultural College - Isfahan

Abstract

Cooperatives experiences in developed countries reveal that cumulative participation in economic and social subjects would solve plenty of problems and with gathering of resources and scattered facilities and also efficient use of resources, maximum productivity would be realized. Historical records show that Iranian people have always been focusing on cooperative operations compared to other nations of the world, as perceived by managers and officials of Iranian government expressed that despite of quantitative expansion of cooperatives, these organizations have not contributed to management of rural production and national economic. In spite of 4000 years of traditional cooperative background, yet Iran has not much succeeded in modern cooperative interventions. Do not Iranians have cooperation culture? Or not acquaint with principles of modern cooperatives? What are the obstacles in running cooperatives functions at local and national economic scale? Present study is conducted for finding the answers for the aforesaid questions in Isfahan and south Khorasan provinces. In this survey, archival search was used through historical sources and existing information of year-books, administrations, organizations, and dairy plants in Isfahan province. In field investigation, we used questionnaire techniques and interviews. To analyze problems also author's experiences, as a member of cooperatives, investigator, spectator, and collaborator of cooperatives were employed. Unclear identities of supporters and organizers of cooperatives in the country, existing paradox between operation of cooperatives' managers and principles of cooperatives and members' profits, lack of confidence in cooperatives and weak participation of rural individuals in cooperative management, poor attention to cooperative education, inadequate attention of governments to cooperatives and traditional participations, and guardian treatment of cooperatives managers to their members are the most important results of the present study. For extension of participative culture and strengthening cooperative spirit, certain suggestions are offered including intrusting cooperatives to people with no further interference of governments in their management, active participation of members in cooperative as the most important factor, revival and strengthening idle traditional cooperatives, revival of serious coordination between rural and urban cooperatives by government, assisting all rural cooperatives by government support service, and allocating educational credits to cooperatives in technical and professional education fields favoring cooperatives members.

Keyword: Cooperative spirit, Rural cooperatives, Traditional